

ЕПИТЕТИТЕ ПРИЛАГАТЕЛНИ С НАСТАВКА -ЪН В ЖИТИЯТА И ПОХВАЛНИТЕ СЛОВА НА ПИСАТЕЛИТЕ ОТ ТЪРНОВСКАТА КНИЖОВНА ШКОЛА

Иван ИЛИЕВ (Кърджали)

Епитетите в житията и похвалните слова на писателите от Търновската книжовна школа (XIV—XV в.) се образуват с различни наставки. От тях най-продуктивна е наставката -ън. Епитетите, образувани с тази наставка, не само са най-многобройни, но са и най-разнообразни по отношение на изходните форми, от които са образувани.

Наставката -ив например може да участва в словообразуването на епитетите посредством 2—3 изходни модела:

- а) добавена към просто съществително: милостъ + -ив → милостивъ;
- б) към сложно съществително: благочъстие + -ив → благочъстивъ;
- в) към словосъчетание от главен втори член глагол и първи член съществително: бога любити + -ив → боголюбивъ.

Същото се отнася и за повечето от другите наставки.

Словообразователните модели, в които участва наставката -ън, са много повече.

Целта на това изследване е да се направи систематизация на моделите, които участват в словообразуването на епитетите у авторите от Търновската книжовна школа. Също така ще се види има ли особености при използването на тази наставка за образуване на епитети у отделните автори, включени в изследването (Евтимий, Йоасаф, Киприан, Григорий Цамблак, Константин Костенечки, Димитър Кантакузин и Владислав Граматик¹).

Тук ще бъдат разгледани само тези случаи на образуване на епитети, при които наставката се явява непосредствено образуваща за прилагателното.

Прилагателното *всѣчъстивъ* например не е непосредствено образувано с наставка -ън, а чрез добавяне на поясняващ първи елемент към прилагателното *чъстивъ*. Прилагателното *податѣливъ* е непосредствено образувано с наставка -ън, добавена към *податѣлъ*, а не с наставка -тѣливъ.

Епитетите, образувани с наставката -ън, се разделят на две групи: прости и сложни.

За по-лесно боравене с използваните примери (за справка и т. н.) при цитирането се дава страницата според печатното издание, в което е поместен старобългарският текст, а не според оригиналния ръкопис.

Например: ПСМВЕТ: 108 означава, че епитетът е от *Похвално слово за Михаил Воин* от Евтимий Търновски и се намира на страница 108 от изданието на E. Kałużniacki *Werke des Patriarchen von Bulgarien Euthymius*.

А) ПРОСТИ ЕПИТЕТИ

Простите епитети могат да бъдат прилагателни и причастия, но наставката -ън взема участие само при словообразуването на прилагателните. Простите прилагателни с тази наставка в старобългарски се образуват от други прилагателни, от съществителни, от глаголи, от наречия, от причастия и от предложни изрази².

Първият модел, използван рядко от изследваните автори, е образуването на производни прилагателни чрез добавяне на -ън към прилагателно име. По този модел са образувани следните прилагателни:

богатънни (от богатъи): богатънни источникъ ПСДСДК: 89;

милостивънни (от милостивъи): милостивънни ꙗкоуѣ ПСФЙБ: 114;

мрътъвънни (от мрътъвъи): мрътъвнага плъть ЖИМЕТ: 41, мрътъвное тѣло ПСДСДК: 86.

Най-много прилагателни на -ън са образувани от съществителни имена. Тук няма да се изброяват всички примери, а само тези с по-честа употреба:

божъствънни (от божество): божъствънни Константинъ ПСКЕЕТ: 109, бжѣвеннаа сила ПСКГЦ: 183, бжѣвное дарованіе ПСНМДК: 92, глады божъствънни ЖИРЕТ: 6, любовъ божъствнага ПСФЙБ: 111, бжѣвное желаніе ЖСЛКК: 396, божъствънни храмъ ППМИРВГ: 407 и др.;

дивънни (от диво): дивна любви ПСФЙБ: 114, дивныи бѣъ ЖСЛКК: 425, дивныи Іоаннъ ЖМПИРДК: 29, дивное чудо ЖИРЕТ: 21, дивънни ѿфанасіе ЖМПК: 168 и др.;

израдънни (от израдиѣ) : слоужва изрѣднаа ЖСЛКК: 366, изредное чудо ЖМПИРДК: 37, изредное житѣлство ППМИРВГ: 417, израдное чудо ПСМПК: 218, изредныи храворникъ ПСМВЕТ: 173 и др.;

истинънни (от истина) : истиннаа любви ЖСЛКК: 377, истинныи догматъ ПСЕТГЦ: 168, истинныи пастиръ ЖИРЕТ: 10, истинныи стѣль ЖМПК: 169, оученикъ истинныи ПСМПК: 215, истинныи женихъ ПСВНЕТ: 165 и др.;

красънни (от краса): женихъ красныи ПСФЙБ: 106, садъ красныи ЖСЛКК: 392, пладъ красень ПСВНЕТ: 151, красное празньство ПСДСДК: 83 и др.;

славньни (от слава): славна мати ПСФЙБ: 98, славньни вѣтезь ЖСЛКК: 413, славное именованіе ЖМПИРДК: 29, славньни князь ЖСДГЦ: 112, славньни градъ ЖИРЕТ: 7, славньни градъ ЖМПК: 172 и др.;

страшньни (от страхъ): страшньни прѣстолъ ПСФЙБ: 106, страшньни самодръжьць ЖСЛКК: 375, оустроеніе страшно ЖМПИРДК: 38, страшна вещь ЖМПК: 174, страшно чудо ПСИПЕТ: 193 и др.;

чѣстньни (от чѣсть): чѣстнаа рака ПСФЙБ: 107, чѣстное тѣло ЖМПИРДК: 34, чѣстньни монастырь ППМИРВГ: 407, чѣстнаа съмръть ПСЕТГЦ: 210, чѣстньни корень ПСМПК: 212, чѣстнаа икона ПСИПЕТ: 195 и др.;

чюдньни: чюдньни Евѣїїе ПСЕТГЦ: 140; чюдньни Іѡаннь ЖИРЕТ: 7.

Разновидност на този модел е образуването на прилагателни чрез добавяне на наставката -ън към разширената основа за множествено число на съществителни от и- основа и s- основа:

врѣховньни (от врѣхове): врѣховньни апостолъ ППМИРВГ: 427;

грѣховньни (от грѣхове): знои грѣховньни ПСФЙБ: 97;

доуховньни (от доухове): покланѣніе доуховное ПСИПЕТ: 186;

невесньни (от небеса): небесное млѣкко ПСФЙБ: 102, скровище небесное ПСЕТГЦ: 168, штьць невесньни ЖИРЕТ: 19;

словесньни (от словеса): доуша словеснаа ЖСДГЦ: 72 и др.;

сыновньни (от сынове): сыновнаа любви ПСКЕЕТ: 106;

чюдесньни (от чюдеса): чюдесньни даръ ЖМПИРДК: 40, дарованіе чюдесное ЖМПИРДК: 41;

Наставката -ън може да се добавя и към някои събирателни числителни:

сѣторичньни (от сѣторица): плодъ сторичньни ЖИРЕТ: 8;

троичньни (от троица): троицьни свѣтъ ЖМПК: 175, троицьное покланѣніе ПСИПЕТ: 183, троицьни свѣтъ ПСДСДК: 86.

Друг модел за образуване на епитети прилагателни на -ън е добавянето на тази наставка към предложни изрази (не се дават всички примери):

безвожьньни (от без бога): безвожьни агарѣнниъ ПСФЙБ: 107, езикъ безвожьнъ ЖСДГЦ: 124, безвожьни агарѣнниъ ЖФТЕТ: 93 и др.;

бесконьчьньни (от без коньца): бесконьчьни вѣкъ ПСДСДК: 89, вѣкъ бесконечньни ЖФТЕТ: 98, бесконьчнаа погывѣкъ РПМПГЦ: 434 и др.;

безмѣръньни (от без мѣры): безмѣрное желаніе ЖСЛКК: 402, безмѣрное именованіе ЖМПИРДК: 35, каменіе безмѣрное ПСКЕЕТ: 128;

безмьздьньни (от без мьзды): цѣлитель безмьзньни ЖМПИРДК: 33, исцѣленіе безмьзное ППМИРВГ: 429;

безначальньни (от без начала): безначельни шць ЖМПИРДК: 43, штьць безначельни ЖСДГЦ: 136, безначальни штьць МЙНГЦ: 96, безначальни штьць ПСВНЕТ: 169;

вестоудьньни (от **вез** **стоуд**): **везстоудноуе** лице ПСЕТГЦ: 150, **вестоудное** сръдъце ПСВНЕТ: 163 и др.;

везъмрътъньни (от **вез** **съмръти**): **животъ** **везъмрътъньни** ПСФЙБ: 99, **везъмрътъньни** **отъць** ЖПТЕТ: 77, **везъсмёртъньни** **источникъ** ПСМПК: 216 и др.;

везчисльньни (от **вез** **числа**): **везчислноуе** **чюдо** ЖИРЕТ: 23, **везчисльньни** **народъ** ПСКЕЕТ: 139, **везчисленоуе** **чюдо** ПСМПК: 216 и др.;

Наставката **-ън** може да се добавя и към наречия за образуване на епитети прилагателни:

вышьньни (от **выше**): **вышнии** **Іерѡлімъ** ЖСЛКК: 396;

зѣльньни (от **зѣло**): **стѣпаніе** **зѣлное** ЖСЛКК: 420, **зѣлнаа** **печаль** ПСЙПЕТ: 189 и др.;

противъньни (от **противъ**): **противньни** **врагъ** ЖИРЕТ: 26;

Наставката **-ън** често се добавя към минали страдателни причастия:

влаженъньни (от **влаженыи**): **влъженньни** **Петръ** ЖМПК: 172, **влъжньни** **Куприанъ** ПСКГЦ: 181, **влаженньни** **Іѡаннъ** ПСЙПЕТ: 183, **влъженньни** **Мар'ко** ЖСЛКК: 382, **влъженньни** **Иѡаннъ** **Рыл'скыи** ЖМПИРДК: 27 и др.;

възлюблюенъньни (от **възлюблюеныи**): **възлюблюенньни** **сѣтъ** ЖСЛКК: 362, **вратъ** **възлюблюен'ныи** ЖСЛКК: 389;

извъранъньни (от **извъраныи**): **избран'наа** **воиска** ЖСЛКК: 385, **людѣ** **избраннїи** ПСМВЕТ: 172, **прѣтилище** **извъранное** ПСДСДК: 84, **стрѣла** **извъраннаа** ПСМВЕТ: 173 и др.;

одоушевллюенъньни (от **одоушевллюеныи**): **жрътва** **одоушевлена** ПСЕТГЦ: 208, **одоушевленьни** **адамантъ** ПСВМНЕТ: 150;

окаганъньни (от **окаганыи**): **окаганнаа** **доуша** ПСКЕЕТ: 114, **окаанньни** **стрѣльць** МЙНГЦ: 104 и др.;

сващеньньни: **сѣенньни** **митрополитъ** ЖМПК: 168, **сващеньнаа** **плътъ** МЙНГЦ: 100, **сващеньни** **съсѣдъ** ПСЙПЕТ: 187, **сѣен'наа** **зкрашенїа** ЖСЛКК: 377, **сѣеннѡе** **завѣщанїе** ЖМПИРДК: 28, **сващеньнаа** **мощи** ППМИРВГ: 412, **сващеньни** **Ефимїе** ПСЕТГЦ: 142, **сващеньные** **мощи** ПСФЙБ: 112, **сващеньное** **тѣло** 112 ПСФЙБ и др.;

смѣренъньни (от **смѣренныи**): **смѣреннаа** **моудрѡсть** ЖМПИРДК: 41, **смѣренньни** **гль** ЖСЛКК: 394;

оумиллюенъньни (от **оумиллюеныи**): **оумиллюеннаа** **молба** ПСФЙБ: 115, **змилиен'ныи** **глас** ЖСЛКК: 375, **оумиллюенньни** **поутникъ** ЖМПИРДК: 27 и др.

Б) СЛОЖНИ ЕПИТЕТИ

Значителна част от епитетите в старобългарската книжнина от XIV—XV в. са сложни прилагателни.

Широката употреба на сложни думи от старобългарските писатели от XIV—XV в. може да се дължи на византийското влияние и специфика-

та на стила на писателите от Евтимиевата епоха. Прилагателните са основната група сложни думи и имат по-стар произход от останалите сложни думи. Славянските езици още в праславянското си битие са притежавали потенциална склонност към композиране на думи³.

При сложните прилагателни двете съставки се свързват обикновено с подчинителна връзка. Най-често втората съставка (съществително, прилагателно, глаголна основа, причастие) е главна, а първата (прилагателно, наречие, числително, местоимение) я пояснява⁴.

Голяма част от старобългарските сложни думи възникват като калки от гръцки. Но да се класифицират като калки сложните думи в произведенията на старобългарските писатели от XIV—XV в. е доста трудно. По-целесъобразно е сложните думи, дори когато са калки, да се разглеждат като своеобразни морфологични образувания от коренни морфемии и афикси.

Още повече, че когато се сравняват преводни произведения с оригиналите им (да вземем *Манасиевата хроника* например), се вижда, че освен структурните калки (които могат да превеждат гръцките композита член по член или с разместване на двата компонента, но може и единият член да е модифициран чрез по-свободен превод и т.н.) се срещат и формално независими от гръцките модели образувания. Тези образувания могат да превеждат даже гръцки еднокоренни думи или словосъчетания⁵.

При словообразователния анализ сложната дума се разчленява на основните си изходни компоненти. Стига се до една хипотетична изходна синтагма (водѣнъ трѣдъ → водѣнотрѣдовитѣ) или до изходна сложна дума (правовѣрїе → правовѣрїнъ), от които чрез добавен суфикс е образувана производна сложна дума.

Синтактичното отношение между компонентите на сложната основа никога не изчезва напълно. Прозрачността на вътрешната структура на сложната дума позволява да се определя граматичната принадлежност на всеки компонент и видът на суфиксите⁶.

Макар сложните прилагателни да са мотивирани от съответните гръцки образци, всеки модел на сложна дума, който е ясен за езиковото чувство на старобългарския книжовник, става продуктивен и по него се изковават нови сложни думи⁷.

По-горе стана дума, че за някои сложни прилагателни наставката не се явява непосредствено образуваща: *всѣчьстѣньни* (от *чѣстѣньни*), *мѣногопѣстрыи* (от *пѣстрыи*), *трьвѣлажиньни* (от *вѣлажиньни*) и т. н.

Най-типичните словообразователни модели за образуване на сложни епитети прилагателни и най-често срещаните примери в житията и похвалните слова от XIV—XV в. се дават по-долу.

Сложни прилагателни, образувани от сложно съществително:

благодарствънни (от благодарство): благодарствена пѣснь ПСМВЕТ: 175, благодарствено пѣніе ПСДСДК: 83 и др.;

вогомждрънни (от вогомждрье): вогомюдрънни юноша ПСФЙБ: 103;

великолѣпънни (от великолѣпье): великолѣпноє имя ПСМВЕТ: 177, великолѣпноє имя ПСВНЕТ: 157;

велиемждрънни (от велиемждрье): велиемюдръннаа мѣти ЖСЛКК: 377;

добродѣтельнни (от добродѣтель): добродѣтелноє житіе ЖМПИРДК: 39, добродѣтелноє жителство ППМИРВГ: 409, Птолмнеи добродѣтельны-ПСЕТГЦ: 172, добродѣтелноє житіе ЖИРЕТ: 20, добродѣтелноє житие ЖМПК: 164 и др.;

милосръдънни (от милосръдие): милосръдноє око ЖИРЕТ: 11;

цѣломждрънни (от цѣломждрье): мжжь цѣломюдрънъ ЖИМЕТ: 54 и др.

Някои от тези сложни прилагателни предполагат и възможност за образуване от прилагателни имена (вогомждръ, милосръдъ и др.), но са отнесени към този модел поради особеността на наставката -нн да се свързва предимно със съществителни, а не с прилагателни имена.

Сложни прилагателни, образувани от главен втори член глагол и първи член съществително:

боголюбънни (от бога любити): боголюбенаа ревность ППМИРВГ: 411, боголюбънни нравъ ЖИРЕТ: 18;

богоносънни (от бога носити): бѣоносънни щѣзь ЖМПИРДК: 26, богоносънни щѣць ППМИРВГ: 422, богоносънни мжжь ПСЕТГЦ: 148 и др.;

боговорънни (от бога ворити): боговорънни езыхъ ЖСДГЦ: 78;

кръвогадънни (от кръвь гати): кръвогадънни звѣръ ПСЕТГЦ: 208;

медоточънни (от медъ точити): медоточънни глаголъ ЖИРЕТ: 18;

повѣдоносънни (от повѣдъж носити): повѣдоносънни кръстъ ПСКЕЕТ: 111;

поустынелюбънни (от поустыниж любити): поустынолюбенаа доуша ПСЕТГЦ: 224 и др.

Сложни прилагателни, образувани от главен втори член глагол и първи член наречие:

скоропрѣмѣнънни: (от скоро прѣмѣнити) скоропрѣмѣнънъ врачъ ЖМПИРДК: 33;

скоропрѣходънни (от скоро прѣходити): скоропрѣходънни троудъ ПСДСДК: 83, житіе скоропрѣходноє ЖМПИРДК: 27;

Сложни прилагателни, образувани от главен първи член глагол и съществително (буквални гръцки калки според Тихова⁸):

лювоистинъньни (от любити истинѣ): лювоистиннаѣ трапѣза ЖМПИРДК: 40;

лювочьстъньни (от любити чьсть): лювочьтнѣи оць ЖСЛКК: 373, лювочьтнѣ празникъ ЖСЛКК: 397, лювочьтнѣе вшинство ЖСЛКК: 419 и др.;

лювотроудъньни (от любити троудѣ): лювотроудноѣ дѣланіе ППМИРВГ: 412 и др.

Сложни прилагателни, образувани от главен втори член съществително и първи член прилагателно:

благовѣръньни (от блага вѣра): блговѣрнаѣ гпѣжа ЖСЛКК: 379;

благоразоумъньни (от благъ разоумѣ): дѣло блгоразумноѣ ЖСЛКК: 389;

благородъньни (от благъ родѣ): краль блѣвороднѣи ЖСЛКК: 413, моужь благороднѣи ППМИРВГ: 409, блгороднаѣ доуша ПСЕТГЦ: 230 и др.;

благостраданъньни (от блага страданіе): подвигъ блгостраннѣи ЖСЛКК: 388;

благожтровъньни (от блага жтроба): зиждигель блгооутровнѣи ПСФЙБ: 106;

великодѣшъньни (от велика дѣша): ѿсофрь великодѣшнаѣ ПСЕТГЦ: 222;

великодѣиствъньни (от велико дѣиствие): великодѣиствънѣи владика ПСКЕЕТ: 129;

въсеночьньни (от въса ноць): вѣднѣи въсеночьноѣ ЖМПИРДК: 31, въсеночьноѣ вѣднѣи ЖИРЕТ: 16, въсенщноѣ стоаніе ЖИРЕТ: 9 и др.;

въшеестъствъньни (от въше естество): въздръжаніе въшеестъствноѣ ЖМПИРДК: 30;

зълѣодѣиствъньни (от зѣло дѣиствие): злѣодѣиствънаѣ роука ЖСДГЦ: 118;

зѣлошьствъньни (от зѣло шьствие): зѣлѣшьствънѣи поуть ЖМПИРДК: 27;

лъвообразъньни (от лъвии образѣ): лъвообразнѣ моужь ЖСЛКК: 398;

лювопразднѣствъньни (от люво праздѣство): лювопразденствѣнаѣ доуша ПСВНЕТ: 147;

младѣовъньни (от младѣ оумѣ): младѣоумнѣи Оушоша ЖМПИРДК: 37;

мъногѣобразъньни (от мъногъ образѣ): мнѣгошѣобразнаѣ скръбь ЖСДГЦ: 128;

подѣовѣстрастьньни (от подѣовѣна страсть): чловѣкъ подѣовѣстрастьнѣ ПСВНЕТ: 158, чловѣци подѣовѣстрастни ЖИРЕТ: 14 и др.

ИЗВОДИ:

От систематизацията на епитетите прилагателни имена, образувани с наставка *-ън*, в житията и похвалните слова на писателите от Търновската книжовна школа се вижда, че макар те да са образувани от разнообразни изходни модели в сравнение с епитетите, образувани чрез други наставки, все пак има няколко основни модела.

Основният модел за образуване на простите прилагателни с наставка *-ън* е чрез прибавянето на тази наставка към съществителни имена: *истинънън* (от истина), *красънън* (от краса) и т. н.

В случаите, когато наставката *-ън* е добавена към разширената основа за множествено число на съществителни от *ц*- основа и *с*- основа (*врѣховънън* (от *врѣхове*), *грѣховънън* (от *грѣхове*) и др.), понякога лексемата, образувана по този начин, има специфично лексикално значение (*невесънънън*, *словесънънън*) и липсва съответствие с наставка *-ън*, прибавена към чиста основа (**невънънън*, **словънънън*).

Понякога обаче се получава синонимия между двата вида форми (*чюдънън* *Іоаннън* ЖИРЕТ: 7 — *чюдесънън* *даръ* ЖМПИРДК: 40⁹).

Изолираността на примерите не позволява да се установи дали става въпрос за предпочитания при употребата на едната от двете форми у различните автори.

Освен образуването на простите прилагателни с наставка *-ън* от съществителни имена другият основен модел за образуването на прости прилагателни е прибавянето на тази наставка към минали страдателни причастия (*извъранънън* (от *извърани*), *одоушевлюенънън* (от *одоушевлюени*), *окапанънън* (от *окапани*) и др.).

Честата употреба на този модел може да се обясни с характерното за исихастките автори превръщане на пасивното действие в постоянен признак и неизменно качество на предмета¹⁰.

При сложните прилагателни се налагат два продуктивни модела за словообразуване с наставка *-ън*, защото се оказват най-ясни за езиковото чувство на старобългарските писатели от разглеждания период.

Първият модел е образуването на сложни прилагателни от съчетание на главен втори член глагол и първи член съществително

(*воголювънън* (от *вога* *любити*), *медоточънън* (от *медъ* *точити*) и др.).

Вторият модел е образуването на сложни прилагателни от съчетание на главен втори член съществително и първи член прилагателно (*благовѣрнън* (от *блага* *вѣра*), *благоразоумънън* (от *благъ* *разоумъ*) и т. н.).

Може да се предположи, че сложните прилагателни от типа главен втори член глагол и първи член наречие (*скоропрѣмѣнънън*: (от *скоро* *прѣмѣнити*) *скоропрѣмѣнънънън* *врачъ* ЖМПИРДК: 33; *скоропрѣходънън* (от *скоро* *прѣходити*): *скоропрѣходънън* *трудоу* ПСДСДК: 83, *житіе* *скоропрѣходное* ЖМПИРДК: 27) са предпочитани от Димитър Кантакузин. Все пак малобройността на примерите не позволява това да се твърди категорично.

СЪКРАЩЕНИЯ:

- ЖИМЕТ — *Пространно житие на Иларион Мъгленски от Евтимий Търновски;*
- ЖИРЕТ — *Пространно житие на Иван Рилски от Евтимий Търновски;*
- ЖМПИРДК — *Житие с малка похвала на Иван Рилски от Димитър Кантакузин;*
- ЖМПК — *Пространно Житие на митрополит Петър от Киприан;*
- ЖПТЕТ — *Пространно житие на Петка Търновска от Евтимий Търновски;*
- ЖСДГЦ — *Житие на Стефан Дечански от Григорий Цамблак;*
- ЖСЛКК — *Житие на Стефан Лазаревич от Константин Костенечки;*
- ЖФТЕТ — *Пространно житие на Филотея Темнишка от Евтимий Търновски;*
- МЙНГЦ — *Мъчение на Йоан Нови Сучавски от Григорий Цамблак;*
- ППМИРВГ — *Повест за пренасяне мощите на Иван Рилски от Търново в Рила от Владислав Граматик;*
- ПСВНЕТ — *Похвално слово за великомъченица Неделя от Евтимий Търновски;*
- ПСДСДК — *Похвално слово за Димитър Солунски от Димитър Кантакузин;*
- ПСЕТГЦ — *Похвално слово за Евтимий Търновски от Григорий Цамблак;*
- ПСЙПЕТ — *Похвално слово за Йоан Поливотски от Евтимий Търновски;*
- ПСКГЦ — *Похвално (надгробно) слово за Киприан от Григорий Цамблак;*
- ПСКЕЕТ — *Похвално слово за Константин и Елена от Евтимий Търновски;*
- ПСМВЕТ — *Похвално слово за Михаил Войн от Евтимий Търновски;*
- ПСМПК — *Похвално слово за митрополит Петър от Киприан;*
- ПСНМДК — *Похвално слово за Николай Мирликийски от Димитър Кантакузин;*
- ПСФЙБ — *Похвално слово за Филотея от Йоасаф Бдински;*
- РПМПГЦ — *Разказ за пренасяне мощите на света Петка от Търново във Видин и Сърбия от Григорий Цамблак.*

БЕЛЕЖКИ

¹ Посочените произведения са ползвани по изданията: Ангелов, Б. Из старата българска, руска и сръбска литература. 1, 1958; Ангелов, Б., Г. Данчев, Ст. Кожухаров, Г. Петков. Димитър Кантакузин. Събрани съчинения. София. 1989; Давидов, А., Г. Данчев, Н. Дончева-Панайотова, П. Ковачева, Т. Генчева. Житие на Стефан Дечански от Григорий Цамблак. София. 1983; Куев, К., Г. Петков. Събрани съчинения на Константин Костенечки. Изследване и текст. София. 1986; Русев, П. Естетика и майсторство на писателите от Евтимиевата книжовна школа. София. 1983; Русев, П., Ив. Гълъбов, А. Давидов, Г. Данчев. Похвално слово за Евтимий от Григорий Цамблак. София. 1971; Русев, П., А. Давидов. Григорий Цамблак в Румъния и старата румънска литература. София. 1966; Kałużniacki, E. Werke des Patriarchen von Bulgarien Euthymius. Wien. 1901; Kałużniacki, E. Aus der Panegyrischen Litteratur der Sudslaven. London. 1901.

² Вж. Давидов, А. Словообразуване на прилагателните имена. В: Граматика на старобългарския език. София. 1993, с. 212.

³ Спасова, М. Сложните думи в съчиненията на Григорий Цамблак. Велико Търново. 1999, с. 7–22, 123–124.

⁴ Давидов, А. Цит. съч., с. 224–227.

⁵ Тихова, М. Сложните думи в езика на Г. Цамблак, К. Костенечки и Й. Бдински. В: Годишник на висшия педагогически институт в Шумен. Т. I. 1976, с. 15–16; Мострова, Т. Сложни думи в преводи от XIV век. В: Преводите през XIV столетие на Балканите. София. 2004, с. 402; Спасова: 1999, с. 123–124.

⁶ Vaillant, A. Manuel du vieux slave. Paris. 1948, с. 202; Тихова, М. Езиково-стилни особености в творчеството на Евтимиевите приемници — Григорий Цамблак, Константин Костенечки и Йоасаф Бдински (автореферат). Велико Търново. 1975, с. 9. Тихова: 1976, с. 15; Давидов, А. Цит. съч., с. 225.

⁷ Тихова: 1976, с. 17.

⁸ Пак там.

⁹ Вж. Старославянский словарь (по рукописям X–XI веков). Под редакцией Р. М. Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой. Москва. 1994, с. 784–785.

¹⁰ Вж. Добрев, Ив. XIV век — класицизъм или пракрити? В: Преводите през четиринадесетото столетие на Балканите. София. 2004, с. 22.